

Сквірський І. О.,

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри адміністративного та митного права
Університету митної справи та фінансів*

Кувакін С. В.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного та митного права
Університету митної справи та фінансів*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ У СТ. 474 МИТНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ: НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

FEATURES OF THE APPLICATION OF ADMINISTRATIVE PENALTIES PROVIDED FOR IN ART. 474 OF THE CUSTOMS CODE OF UKRAINE: AREAS FOR IMPROVEMENT

Статтю присвячено висвітленню проблем застосування адміністративних стягнень за порушення митних правил як одного з поширених видів адміністративно-примусових заходів, що застосовується митними органами, та опрацюванню конкретних пропозицій щодо внесення змін до чинного митного законодавства в частині застосування санкцій, передбачених у ст. 474 Митного кодексу України.

Встановлено, що в умовах сьогодення запобігання та протидія митним правопорушенням залишається першочерговим завданням в Україні. Підтверджено, що порушення митних правил завдають шкоди інтересам фізичних і юридичних осіб та держави, створюють небезпечні тенденції в державі, порушують ustalений порядок у ній.

Визначено, що проблеми застосування адміністративних стягнень були предметом дослідження багатьох вітчизняних учених-адміністративістів. Проте в Україні на цей час значна частина праць науковців-юристів, що присвячені вивченню саме адміністративних стягнень за порушення митних правил, є малодослідженою, тому потребує більш пильної уваги з боку науковців.

Встановлено, що останнім часом у науці за зверненням законодавця актуалізується питання щодо посилення відповідальності за скоєння порушень митних правил, пов'язаних із недопуском платником податків посадових осіб митного органу до проведення виїзної перевірки за місцем проведення перевірки, ненаданням платником податків необхідних документів чи невиконанням законних вимог митних органів у межах проведення документальної перевірки.

Підтверджено, що каральна мета адміністративних стягнень характеризується застосуванням до особи заходу адміністративної відповідальності (позбавлень морального, майнового та організаційного характеру), що відповідає принципу справедливості стягнення, ступеню й характеру суспільної небезпеки вчиненого протиправного діяння.

Доведено, що в сучасних умовах питання ефективності застосування адміністративно-правових санкцій як засобу запобігання порушенням митних правил передбачає, зокрема, використання заходів щодо посилення відповідальності з метою досягнення карального ефекту у протидії митним правопорушенням. Крім того, збільшення розміру штрафу за скоєння протиправних діянь сприятиме підвищенню рівня правового захисту посадових осіб митних органів у зазначеному напрямі їх діяльності.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, адміністративне правопорушення, адміністративне стягнення, митні органи, порушення митних правил, санкція.

The article is devoted to the problems of application of administrative penalties for violation of customs rules as one of the most common types of administrative and coercive measures used by customs authorities and elaboration of specific proposals to current customs legislation, in particular the application of sanctions under art. 474 of the Customs Code of Ukraine.

It is established that in today's conditions prevention and counteraction to customs offenses remains a priority in Ukraine. It is confirmed that violations of customs rules harm the interests of individuals and legal entities, the state, create dangerous trends in the state, violate the established order in the state.

It is determined that the problems of application of administrative penalties have been the subject of research by many domestic scholars-administrators. However, in Ukraine at present, a significant part of the work of legal scholars devoted to the study of administrative penalties for violations of customs regulations is poorly studied, so it needs more attention from scientists.

It has been established that at the request of the legislator the issue of strengthening the responsibility for committing violations of customs rules related to the taxpayer's inadmissibility of customs officials to conduct an on-site inspection at the place of inspection, failure to provide the taxpayer with necessary documents or failure to comply with their legal requirements for documentary verification.

It is confirmed that the punitive purpose of administrative penalties is characterized by application of a measure of administrative responsibility (deprivation of moral, property and organizational nature), which corresponds to the principle of fairness of punishment, the degree and nature of public danger of wrongdoing.

It is proved that in modern conditions, the issue of the effectiveness of administrative and legal sanctions as a means of combating violations of customs rules involves, in particular, the use of measures to strengthen liability in order to achieve a punitive effect in combating customs offenses. In addition, increasing the fine for committing illegal acts will increase the level of legal protection of customs officials in this area of their activities.

Key words: *administrative responsibility, administrative offense, administrative penalty, customs authorities, violation of customs rules, sanction.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими й практичними завданнями. Зміни в суспільно-політичному житті України, прозорість державних кордонів, зростання рівня правопорушень ставлять перед державними органами сьогодні питання щодо врегулювання адміністративної відповідальності за порушення митного законодавства України. Одним з особливих аспектів встановлення адміністративної відповідальності є реалізація принципу співвідношення провини та покарання. Тому в умовах сьогодення на особливу увагу заслуговують питання застосування адміністративно-примусових заходів, зокрема адміністративних стягнень, що застосовуються за порушення митних правил.

Питаннями запобігання, протидії митним правопорушенням і боротьби з ними українська спільнота опікується вже не перший рік, проте результати в цьому напрямі не мають реальних позитивних показників. З огляду на ступінь суспільної шкідливості та вражаючу статистику скоєння порушень митних правил доводиться суттєво змінювати законодавство, упроваджувати нові правові конструкції та моделі з метою досягнення поставлених цілей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми та на які спирається автор. Проблеми застосування адміністративних стягнень були предметом дослідження багатьох вітчизняних учених-адміністративістів, які займалися проблемами застосування заходів адміністра-

тивного примусу. Зокрема, зазначена проблематика висвітлювалася в наукових працях Ю.П. Битяка, С.В. Ващенко, І.П. Голосніченка, Є.В. Додіна, Д.П. Калаєнова, А.Т. Комзюка, Т.О. Коломоець, В.К. Колпакова, М.І. Миколенка, О.І. Остапенка, В.П. Петкова, В.В. Прокопенка, Д.В. Приймаченка, М.М. Тищенко та інших. Проте в Україні значна частина праць учених-юристів, що присвячені дослідженню саме адміністративних стягнень за порушення митних правил, є на сьогодні малодослідженою, а тому потребує більш пильної уваги з боку науковців.

Постановка завдання. Метою статті є висвітлення проблем застосування адміністративних стягнень за порушення митних правил як одного з поширених видів адміністративно-примусових заходів, що використовується митними органами, та опрацювання конкретних пропозицій щодо внесення змін до чинного митного законодавства в частині застосування санкцій, передбачених у ст. 474 Митного кодексу України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Останнім часом у науці за зверненням законодавця актуалізується питання щодо посилення відповідальності за скоєння порушень митних правил, пов'язаних із недопуском платником податків посадових осіб митного органу до проведення виїзної перевірки за місцем проведення перевірки, ненаданням платником податків необхідних документів чи невиконанням законних вимог митних органів у межах проведення документальної перевірки, які

ґрунтуються на наукових та аналітичних дослідженнях.

У ст. 474 Митного кодексу України (далі – МКУ) встановлена адміністративна відповідальність за перешкоджання посадовій особі митного органу в доступі до товарів, транспортних засобів, документів, санкція якої передбачає накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу в розмірі 100 неоподаткованих мінімумів доходів громадян (за ч. 1 ст. 474 МКУ) та 500 неоподаткованих мінімумів доходів громадян (за ч. 2 ст. 474 МКУ) [1]. На нашу думку, така позиція законодавця не може відповідати сучасним реаліям через незначні суми штрафу та потребує переосмислення зазначеної санкції з метою ефективного її застосування.

Аргументи щодо перегляду зазначеної санкції, на нашу думку, є такими:

1. Аналіз положень МКУ дає змогу визначити правові підстави в доступі посадових осіб митних органів до проведення виїзної перевірки. Так, ст. 323 МКУ визначає, що посадові особи митних органів у випадках, передбачених Митним кодексом України та іншими законами України, з метою здійснення митного контролю мають право безперешкодного доступу на територію чи у приміщення будь-якого підприємства незалежно від форми власності та сфери управління, де перебувають або можуть перебувати товари, що підлягають митному контролю.

2. Згідно з п. п. 5, 7 ст. 336 МКУ до форм митного контролю відносять огляд територій і приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, вільних митних зон, магазинів безмитної торгівлі та інших місць, де перебувають товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю, або провадиться діяльність, контроль за якою відповідно до Митного кодексу України та інших законів України покладено на митні органи, а також проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань митної справи, зокрема щодо своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів. У ст. ст. 343, 345, 346 Митного кодексу України визначено порядок і підстави застосування зазначених форм митного контролю.

3. Згідно із ч. 3 ст. 349 Митного кодексу України єдиною підставою для недопуску посадових осіб митного органу до проведення перевірки є ненадання керівнику підприємства або уповноваженій ним особі копії наказу митного органу про проведення перевірки, непред'явлення службових посвідчень посадових осіб митного органу, які проводитимуть перевірку, та посвідчення на право проведення перевірки або їх надання (пред'явлення) з порушенням вимог, установлених ч. ч. 1 і 2 ст. 349 МКУ.

4. Пунктом 10 ст. 347 «Права та обов'язки посадових осіб митних органів під час проведення документальних виїзних перевірок» МКУ посадовим особам митниці надано право складати протоколи про порушення митних правил у порядку, визначеному цим кодексом.

5. Єдиним заходом впливу на осіб, які не дотримуються вимог митного законодавства щодо недопуску посадових осіб митних органів до місця проведення виїзної перевірки або ненадання документів, невиконання законних вимог у межах проведення документальної перевірки, є притягнення правопорушників до адміністративної відповідальності за ст. 474 Митного кодексу України.

З огляду на наведене на суб'єктів, які здійснюють зовнішньоекономічні операції, за перешкоджання посадовим особам митного органу в доступі до товарів і транспортних засобів під час проведення перевірки обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України або перебувають під митним контролем, чи документальної перевірки дотримання вимог законодавства України з питань митної справи накладається штраф у розмірі 1 700 або 8 500 гривень залежно від частини ст. 474 МКУ, діяння за якою і кваліфікуються.

Одним із примусових заходів охорони суспільних відносин у сфері державної митної політики є адміністративна відповідальність, яка є одним із найважливіших адміністративно-правових інститутів, що регламентується нормами адміністративного та митного законодавства. Відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення заходом адміністративної відповідальності є адміністративне стягнення [2].

У теорії адміністративно-деліктного права адміністративні стягнення мають певні

особливості порівняно з іншими заходами державного примусу.

По-перше, під час розгляду адміністративних стягнень необхідно насамперед виділити як характерну ознаку їх державно-примусовий характер.

По-друге, адміністративні стягнення поєднують у собі елементи карального, виховного та запобіжного характеру.

По-третє, адміністративні стягнення мають переважно позасудовий характер їх застосування.

По-четверте, адміністративне стягнення має певні особливості та мету застосування, яка полягає в покаранні правопорушника за скоєний проступок та профілактичному впливі на широке коло осіб, як тих, що були піддані адміністративному стягненню, так і інших [3, с. 36–38].

Таким чином, застосування адміністративних стягнень – це реакція компетентного органу на скоєний проступок шляхом застосування (реалізації) адміністративної санкції в конкретних охоронюваних відносинах. Це підсумковий акт усього процесу притягнення до відповідальності [4, с. 163].

Аналіз наукових досліджень, які тією чи іншою мірою торкаються стягнень, дає підстави для виділення трьох основних підходів до визначення адміністративних стягнень. Зокрема, адміністративні стягнення розглядаються:

- в інституційному аспекті – як елемент інституту адміністративної відповідальності;
- у нормативно-структурному аспекті – як елемент у структурі правової норми, тобто санкція правової норми;
- як вид адміністративної-правової санкції – як форма державного примусу [3, с. 35].

Адміністративно-деліктне право визначає систему принципів адміністративної відповідальності, яка, як правило, включає засади верховенства права, законності, доцільності, обґрунтованості, невідворотності, своєчасності, справедливості, гуманізму, індивідуалізації покарання, відповідності провини та покарання тощо.

Одним із таких принципів визначено принцип відповідності провини й покарання, який передбачає, що у виборі конкретного заходу адміністративного стягнення мають враховуватися всі

обставини вчиненого правопорушення та особа порушника, тому застосування більш суворих стягнень залежить від ступеня суспільної шкідливості (небезпечності) правопорушення, а відтак більш суттєвий вид адміністративного стягнення має застосовуватися компетентними органами (посадовими особами).

Крім того, одним з актуальних питань у науці адміністративно-деліктного права є визначення його функцій, серед яких беззаперечно виокремлюють і каральну.

На думку О.В. Панасюк, головною ціллю каральної функції є застосування до винуватої особи адміністративного стягнення, що має моральний, майновий та організаційний характер позбавлень, які пропорційні ступеню й характеру суспільної небезпеки вчиненого винуватою особою протиправного діяння [5].

О.М. Миколенко під час характеризувannya цілі каральної функції адміністративно-деліктного права згадує два важливі принципи адміністративної відповідальності – доцільність і невідворотність. Саме ці засади, на думку автора, допомагають зрозуміти особливість цілі, якої досягає каральна функція адміністративно-деліктного права в ході своєї реалізації. Так, принцип доцільності адміністративної відповідальності вимагає відповідності між обраним заходом впливу на правопорушника та ступенем і характером суспільної небезпеки адміністративного правопорушення. Принцип невідворотності адміністративної відповідальності припускає неминучість настання адміністративної відповідальності для особи, яка вчинила адміністративне правопорушення [6, с. 72–73].

Отже, можна дійти висновку, що каральна мета адміністративних стягнень характеризується застосуванням до особи заходу адміністративної відповідальності (позбавлень морального, майнового та організаційного характеру), що відповідає принципу справедливості стягнення, ступеню й характеру суспільної небезпеки вчиненого протиправного діяння. Правовими засобами реалізації каральної функції є заходи адміністративної відповідальності. Наслідком реалізації каральної функції є факт того, що делінквент відчув на собі силу державного примусу та відбув чи відбуває адміністративну відповідальність [5].

У сучасних умовах питання ефективності застосування адміністративно-правових санкцій як засобу протидії порушенням митних правил передбачає, зокрема, використання заходів щодо посилення відповідальності з метою досягнення карального ефекту у протидії митним правопорушенням. Крім того, збільшення розміру штрафу за скоєння протиправних діянь сприятиме підвищенню рівня правового захисту посадових осіб митних органів у зазначеному напрямі їх діяльності.

Висновки з дослідження. Адміністративні стягнення є складовим елементом змісту інституту адміністративної відповідальності.

Застосування адміністративних стягнень за порушення митних правил має спиратися на єдині, законодавчо закріплені та чітко визначені положення.

З огляду на наведене та поширеність правопорушень зазначеного виду, а також із метою забезпечення ефективного виконання повноважень митних органів пропонуємо встановити штраф за правопорушення, що кваліфікуються за ч. 1 ст. 474 МКУ, у розмірі 500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а за правопорушення, які кваліфікуються за ч. 2 ст. 474 МКУ, – 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Митний кодекс України : Закон України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44–48. Ст. 552.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 7 грудня 1984 р. № 8073-X / Верховна Рада Української РСР. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.
3. Хорошак Н.В. Адміністративні стягнення за законодавством України. Київ : Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. 172 с.
4. Матіос А.В. Адміністративна відповідальність посадових осіб. Київ : Знання, 2007. 223 с.
5. Панасюк О.В. Теоретичний огляд адміністративного стягнення: поняття і мета. *Jurnalul juridic național: teorie și practică*. 2020. № 3. С. 126–130. URL: <http://jurnaluljuridic.in.ua/archive/2020/3/20.pdf>.
6. Миколенко О.М. Каральна функція адміністративно-деліктного права. *Правова держава*. 2019. № 33. С. 71–77.